

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle avoimen datan direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle avoimen datan direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi (HE 74/2021 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Maarit Huotari, valtiovarainministeriö
- erityisasiantuntija Antti Helin, valtiovarainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Virpi Korhonen, oikeusministeriö
- hallitusneuvos Katariina Simonen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- tietosuojavaltuutettu Anu Talus, Tietosuojavaltuutetun toimisto
- johtaja Mikko Pitkänen, Digi- ja väestötietovirasto
- lakimies Lotta Ylä-Sulkava, Helsingin yliopisto
- vastuualuepäälikkö Maija-Liisa Niskala, Maanmittauslaitos
- maanmittausneuvos Markku Markkula, Maanmittauslaitos
- ylijohtaja Eero Mantere, Patentti- ja rekisterihallitus
- kehittämisspäälikkö Elisa Kettunen, Suomen Kuntaliitto
- lakimies Saara Naukkarinen, Energiateollisuus ry
- lakiasian päälikkö Anneli Tiainen, Suomen Vesilaitosyhdistys ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- sisäministeriö
- maa- ja metsätalousministeriö
- liikenne- ja viestintäministeriö
- työ- ja elinkeinoministeriö
- Tiedonhallintalautakunta
- Tilastokeskus
- Kansallisarkisto
- Suomen Akatemia
- Liikenne- ja viestintävirasto
- Ilmatieteen laitos
- Posti Group Oyj

Valiokunnan mietintö HaVM 10/2021 vp

- VR-Yhtymä Oy
- Helsingin kaupunki
- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry
- Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry
- Tieteellisten seurain valtuuskunta

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki eräitä yleishyödyllisiä palveluita tuottavien yritysten tiedon uudelleenkäytöstä sekä laki julkisin varoin tuotettujen tutkimusaineistojen uudelleenkäytöstä. Lisäksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annettua lakia ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi. Esityksellä on tarkoitus panna täytäntöön avointa dataa ja julkisen sektorin hallussa olevien tietojen uudelleenkäyttöä koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin vaatimukset siltä osin kuin voimassa oleva kansallinen lainsäädäntö ei täytä niitä.

Sääntely kohdistuisi julkisen sektorin elinten hallussa oleviin tietoihin, julkisin varoin tuotettuihin ja tietovarastossa julkaistuihin tutkimusaineistoihin, sekä tietyillä toimialoilla toimivien julkisyhteisöjen määräysvallassa olevien yritysten tietoihin silloin, kun yritys sallii tietojen käytön tai on velvollinen sallimaan uudelleenkäytön. Julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annettuun lakiin ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin ehdotettavat muutokset koskisivat arvokkaita tietoaineistoja sekä tiheästi tai reaaliaikaisesti päivittyvää tietoa. Lisäksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annettuun lakiin ehdotettaisiin direktiivin täytäntöönpanosta johtuvia muutoksia lain soveltamisalaan ja tiedonhallintalautakunnan tehtäviin. Laissa eräitä yleishyödyllisiä palveluita tuottavien yritysten tiedon uudelleenkäytöstä säädettäisiin yleisesti tiedon esitysmuotoja, käyttöehtoja ja saatavuutta koskevista velvoitteista, joita sovelletaan, kun julkisyhteisöjen määräysvallassa olevien yritysten hallussa olevaa tietoa käytetään uudelleen taloudellisiin tai muihin tarkoituksiin. Laissa julkisin varoin tuotettujen tutkimusaineistojen uudelleenkäytöstä säädettäisiin esitysmuotoja, käyttöehtoja ja saatavuutta koskevista velvoitteista, joita sovelletaan, kun julkisesti saatavilla olevaa julkisin varoin tuotettua tutkimusaineistoa käytetään uudelleen taloudellisiin tai muihin tarkoituksiin.

Ehdotettavat säännökset perustuvat direktiivin velvoittavaan sääntelyyn.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 17.7.2021.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Ehdotetuilla laeilla pannaan täytäntöön avoimesta datasta ja julkisen sektorin hallussa olevien tietojen uudelleenkäytöstä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston uudelleenlaaditun direktiivin (EU) 2019/1024 (jäljempänä avoimen datan direktiivi) sisältämät vähimmäisvelvoitteet siltä osin kuin voimassa oleva kansallinen lainsäädäntö ei täytä niitä. Avoimen datan direktiivi korvaa

Valiokunnan mietintö HaVM 10/2021 vp

aiemman julkisen sektorin hallussa olevien tietojen uudelleenkäytöstä annetun direktiivin (EY) 2003/98 (jäljempänä PSI-direktiivi).

Esityksessä ehdotetaan muutoksia julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annettuun lakiin (906/2019, jäljempänä tiedonhallintalaki) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettuun lakiin (621/1999, jäljempänä julkisuuslaki). Keskeiset muutokset koskevat arvokkaita tietoaaineistoja sekä tiheästi tai reaaliaikaisesti päivittyvää tietoa. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi kaksi uutta lakia, jotka koskevat julkisin varoin tuotettuja ja tietovarastossa julkaistuja tutkimusaineistoja sekä tietyillä toimialoilla toimivien julkisyhteisöjen määräysvallassa olevien yritysten tietoja silloin, kun tietojen uudelleenkäyttö on sallittua.

Hallituksen esityksestä ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella hallintovaliokunta puoltaa lakiehdotusten hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja 1. lakiehdotusta koskevin eräin täydennyksin.

Komission täytäntöönpanosäädösten merkitys ja lainsäädännön vaikutusten seuranta

Jäsenvaltioiden on saatettava avoimen datan direktiivin noudattamisen edellyttämä kansallinen lainsäädäntö voimaan viimeistään 17.7.2021. Valiokunta toteaa, että arvokkaita tietoaaineistoja koskevaa sääntelyä on jatkossa vielä arvioitava suhteessa komission täytäntöönpanosäädöksiin arvokkaiden tietoaaineistojen luettelosta sekä arvokkaiden tietoaaineistojen julkaisemisen ja uudelleenkäytön järjestelyistä. Komissio ei vielä ole antanut täytäntöönpanosäädöksiä, eikä käytössä ole tarkkaa tietoa niiden antamisajankohdasta. Täytäntöönpanosäädösten puuttumisen vuoksi esimerkiksi sääntelyn taloudellisista vaikutuksista ei ole valmistelun kuluessa voitu tehdä tarkkoja arvioita. Myöskään säädöstekniikkaa ei ole mahdollista kestävästi arvioida ennen täytäntöönpanosäädösten antamista.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että direktiivin mukaan on mahdollista säätää siirtymäajasta arvokkaiden tietoaaineistojen maksuttomuudelle vapauttamalla määräajaksi tästä vaatimuksesta sellaiset julkisen sektorin elimet, joiden on tuotettava tuloja kattaakseen huomattavan osan julkisen tehtävänsä hoitamisesta aiheutuvista kustannuksista ja joiden budjettiin maksuttomuudella olisi merkittävä vaikutus. Jäsenvaltiot voivat vapauttaa nämä elimet tästä velvoitteesta enintään kahden vuoden ajaksi täytäntöönpanosäädöksen voimaantulosta. Edellytykset täyttäviä toimijoita ei kuitenkaan ole ollut mahdollista valmistelussa tunnistaa ilman arvokkaiden tietoaaineistojen luetteloa, minkä vuoksi esitykseen ei sisälly ehdotusta siirtymäajasta. Valiokunta katsoo, että kansalliseen liikkumavaraan kuuluva siirtymäaika tulee hyödyntää ja valmistella tarvittavat säännökset viimeistään, kun sääntelyä muutenkin uudelleenarvioidaan komission antamien täytäntöönpanosäädösten vuoksi.

Esityksen perustelujen mukaan ehdotetuilla muutoksilla on mahdollisia vaikutuksia kuntien toimintaan joko niin, että kunta tai kuntayhtymä tuottaa ja ylläpitää arvokkaita tietoaaineistoja tai tiheästi päivittyvää tietoa, tai niin, että kunnan tai kuntien määräysvallassa on yrityksiä, joilla on asiakirjoja, joihin ehdotettu laki eräiden yleishyödyllisiä palveluita tuottavien yritysten tietojen uudelleenkäytöstä tulee sovellettavaksi. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tiheästi päivittyvää tietoa voi olla esimerkiksi liikennesektorilla ja arvokkaita tietoaaineistoja erityisesti kaavoitukseen, rakentamiseen, infraan ja ylipäänsä paikkatietoon liittyen. Valiokunta huomauttaa, että

Valiokunnan mietintö HaVM 10/2021 vp

kuntien erilaiset valmiudet, järjestelmäympäristö, käytettävissä olevat resurssit ja osaaminen luovat olosuhteet, joissa eri kunnille sama lainsäädäntö voi olla helposti toimeenpantavaa tai valtava haaste. Kustannuksiin, osaamistarpeisiin ja muihin välillisiin vaikutuksiin vaikuttaa muun muassa myös se, mikä on taho, joka vastaa näiden myöhemmin nimettävien tietoaaineistojen avaamisesta direktiivin vaatimusten mukaisesti. Valiokunta katsoo, että kuntavaikutukset tulee arvioida vielä uudestaan yhdessä kuntasektorin kanssa, kun komission täytäntöönpanosääntely on käytettävissä.

Valiokunta haluaa kiinnittää huomiota vielä turvallisuusnäkökulmaan. Vaikka salassapitovelvoitteen piiriin kuuluvat tiedot jäävät avattavan tiedon ulkopuolelle, on esimerkiksi kriittisen infrastruktuurin aloilla tärkeä huolehtia siitä, että avointen rajapintojen kautta ei voida yhdistää sellaisia tietoja, kuten sijaintitietoja, joka voivat vaarantaa kansallista turvallisuutta. Esityksen vaikutusarvioinnissa on tarkasteltu tähän liittyviä näkökohtia. Ehdotetun sääntelyn vaikutus on tältä osin arvioitu vähäiseksi, ja tunnistetut riskit liittyvät yleisemmin kehittyviin tietojen käsittelytapoihin. Valiokunta painottaa, että sääntelyn vaikutuksia tulee tästä syystä seurata ja arvioida myös osana laajempaa kokonaisuutta. Turvallisuusnäkökohtien huomioon ottamiseksi yhteistyö turvallisuusviranomaisten kanssa on tiedon laajemman avaamisen myötä entistä tärkeämpää.

Sääntelyn suhde henkilötieto- ja julkisuuslainsäädäntöön

Hallituksen esityksessä on pyritty noudattamaan henkilötietojen osalta mahdollisimman tarkasti niitä soveltamisalan rajoituksia, jotka sisältyvät avoimen datan direktiiviin. Henkilötietoja ei ole yksiselitteisesti ja sellaisinaan rajattu ehdotetun sääntelyn ulkopuolelle, vaan rajoitukset perustuvat siihen, millä tavoin muu sääntely rajoittaa tietojen luovuttamista. Julkisuuslakiin ja tiedonhallintalakiin ehdotettu sääntely koskee tietoja, jotka lähtökohtaisesti ovat luovutettavissa ilman eri edellytyksiä eivätkä sisälly esimerkiksi viranomaisen henkilörekisteriin. Julkisessa määräysvallassa olevia yrityksiä koskeva sääntelyä puolestaan ei sovelleta asiakirjoihin, joiden saatavuutta on rajoitettu henkilötietojen suojaamiseksi.

Sääntely ei poista toimijoilta velvollisuutta arvioida tapauskohtaisesti sitä, milloin henkilötietojen suoja tai muu sääntely rajoittaa tietojen luovuttamista. Valiokunta toteaa, että sääntelyn kokonaisuus voi olla soveltajalle vaikeasti hahmotuva, ja erityisen haastavaa on arvioida tilanteita, joissa tietoja yhdistelemällä voitaisiin saada selville myös henkilöön liittyviä tietoja. Ehdotettu sääntely ei itsessään myöskään velvoita esimerkiksi anonymisoimaan tietoaaineistoja, mutta tällainen velvollisuus voi johtua muusta lainsäädännöstä. Valiokunta korostaa, että koulutukseen, ohjeistukseen ja neuvontaan tulee panostaa, ja on syytä myös vielä arvioida, onko sääntelyä mahdollista selkeyttää.

Julkisuuslain ja avoimen datan direktiivin välinen yhteys perustuu jo aiemmin tehtyihin ratkaisuihin PSI-direktiivin täytäntöönpanosta, eikä lainsäädäntöön tältä osin ehdoteta muutosta. On kuitenkin huomattava, että henkilötietojen suojan ja julkisuusperiaatteen välinen punninta saattaa erota kaupallisen käytön osalta tehtävistä arvioista. Vaikka uudelleenkäyttö ei kuulu julkisuuslaissa erikseen säädettyihin tarkoituksiin, voimassa olevassa julkisuuslaissa ei rajoiteta julkisen tiedon käyttötapoja tai -tarkoituksia, vaan asiakirjan julkisuus sisältää lähtökohtaisesti myös oikeuden käyttää asiakirjassa olevia tietoja, jollei muualta laista, kuten henkilötietojen suojaa tai esimerkiksi tekijänoikeutta koskevista säännöksistä muuta johdu. Ehdotetulla sääntelyllä ei eh-

Valiokunnan mietintö HaVM 10/2021 vp

doteta muutettavaksi voimassa olevaa asiakirjajulkisuuden ja uudelleenkäytön välistä suhdetta eikä henkilötietojen suojan ja asiakirjajulkisuuden välistä suhdetta.

Julkisuuslain 16 §:n 2 momenttiin ehdotettu muutos koskee ainoastaan sähköistä luovutustapaa ja sen velvoittavuutta tietyissä tapauksissa. Säännös on lisäksi rajattu tietoon, joka ei sisälly viranomaisen henkilörekisteriin tai muuhun sellaiseen asiakirjaan, josta tieto voidaan luovuttaa vain tietyin edellytyksin. Ehdotettu sääntely ei koske tiedonsaantioikeuksia tai viranomaisten velvollisuutta luovuttaa tietoa. Valiokunta toteaa, että ehdotetulla sääntelyllä ei ole vaikutusta myöskään tietojen vastaanottajan velvollisuuksiin henkilötietojen käsittelijänä tai rekisteröidyn oikeuksiin tällaisen käsittelyn yhteydessä. Esityksessä ei ehdoteta muutosta esimerkiksi julkisuuslain 16 §:n 3 momentin säännökseen, jonka mukaan henkilötietoja saa luovuttaa suoramarkkinointia ja mielipide- tai markkinatutkimusta varten vain, jos niin erikseen säädetään tai jos rekisteröity on antanut siihen suostumuksensa.

Julkisessa määräysvallassa olevien yritysten tiedon uudelleenkäyttö

Eräiden yleishyödyllisiä palveluita tuottavien yritysten tiedon uudelleenkäytöstä ehdotetulla lailla (3. lakiehdotus) saatetaan kansallisesti voimaan ne velvoitteet, jotka direktiivissä kohdistuvat julkisten yritysten hallussa oleviin asiakirjoihin, jotka liittyvät yleishyödyllisen palvelun tuottamiseen tietyillä toimialoilla, kuten energiahuollossa ja julkisessa henkilöliikenteessä. Lakiehdotuksen mukaan julkisen yhteisön määräysvallassa olevan yrityksen, joka sallii hallussaan olevan yleishyödyllisen palvelun tuottamiseen liittyvän asiakirjan käytön kaupallisiin tai muihin kuin kaupallisiin tarkoituksiin tai jonka on sallittava hallussaan olevan asiakirjan tällainen käyttö esimerkiksi lainsäädännön tai kansainvälisten sopimusten nojalla, on noudatettava ehdotettuja säännöksiä asiakirjan käytön ehdoista ja asiakirjan antamisen tavoista sekä tietojen antamisesta perittävistä maksuista. Ehdotettu laki ei itsessään velvoita yrityksiä sallimaan hallussaan olevan asiakirjan käyttöä kaupallisiin tai muihin tarkoituksiin.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan olennaista nyt ehdotetun sääntelyn näkökulmasta on, onko asiakirjan uudelleenkäyttö de facto sallittua. Tätä kysymystä ei tulisi arvioida tarkastellen yksinomaan tietyn lainsäädäntökokonaisuuden tavoitteita tai perusteluita. Kansallisesti ei myöskään ole mahdollista rajoittaa direktiivin säännösten soveltamisalaa siten, että uudelleenkäyttö katsottaisiin sallituksi vain tietyissä tilanteissa tai tietyn sääntelyn nojalla. Julkisessa määräysvallassa olevan yrityksen tulisi tapauskohtaisesti arvioida sitä, sallivatko ne toiminnassaan asiakirjojen uudelleenkäytön — lainsäädännöstä johtuvan velvoitteen perusteella tai muuten.

Direktiivin soveltamisalan kohteena eivät ole tietyt yritykset, vaan direktiiviä sovelletaan asiakirjoihin, jotka ovat osa yleishyödyllisen palvelun tuottamista direktiivin 1 artiklan 1 kohdan b alakohdassa mainituilla toimialoilla ja jotka ovat sellaisen yrityksen hallussa, johon julkisyhteisöillä on määräysvalta. Lakiehdotuksen soveltamisala on jäsenvaltioita velvoittavaa sääntelyä, joka perustuu sellaisenaan direktiivin soveltamisalaan. Lakiehdotuksen säännökset yksinoikeusjärjestelyistä perustuvat avoimen datan direktiivin 12 artiklan velvoittavaan sääntelyyn.

Selvyyden vuoksi valiokunta toteaa, että ehdotus ei sisällä muutoksia asiakirjojen salassapitoa koskevaan sääntelyyn eikä se esimerkiksi vaikuta liikesalaisuuksien suojasta säädettyyn. Ehdotettua sääntelyä ei sovelleta asiakirjoihin, joiden saatavuutta on rajoitettu muussa laissa liikesa-

Valiokunnan mietintö HaVM 10/2021 vp

laisuuksien, valtion turvallisuuden tai henkilötietojen suojelemiseksi taikka muusta vastaavasta syystä.

Julkisin varoin tuotettujen tutkimusaineistojen uudelleenkäyttö

Julkisin varoin tuotettujen tutkimusaineistojen uudelleenkäytöstä ehdotetulla lailla (4. lakiehdotus, jäljempänä tutkimusaineistolaki) pannaan täytäntöön avoimen datan direktiivin 10 artikla sillä osin kuin voimassa oleva kansallinen lainsäädäntö ei täytä direktiivin vaatimuksia. Tältäkin osin valmistelun lähtökohtana on ollut minimiharmonisoinnin taso. Tutkimusaineistolain ei arvioida tuovan merkittävää muutosta nykytilaan. Ehdotettuun lainsäädäntöön sisältyvät velvoitteet asettaa aineisto saataville esityskelpoisessa muodossa perustuvat ns. FAIR data -periaatteisiin, jotka edellyttävät, että tutkimusaineisto on löydettävää, saavutettavaa, yhteentoimivaa ja uudelleen käytettävää. Tutkimusaineistoja koskevat velvoitteet vastaavat valiokunnan käsityksen mukaan pitkälti tutkimusyhteisössä jo noudatettavia käytäntöjä. Avoimen datan direktiivin 10 artikla kuitenkin edellyttää nyt ehdotettua lainsäädäntöä.

Tutkimusaineistolaki koskee digitaalisessa muodossa olevia asiakirjoja, jotka eivät ole tieteellisiä julkaisuja mutta jotka on koottu tai tuotettu tieteellisten tutkimustoimien yhteydessä ja joita käytetään näyttönä tutkimusprosessissa tai joita pidetään tutkimusyhteisössä yleisesti tarpeellisina tutkimustulosten validoimiseksi. Tutkimusaineistolaki soveltuu tutkimusaineistojen uudelleenkäyttöön kahden edellytyksen täytyessä: tutkimusaineistojen on oltava julkisesti rahoitettuja ja tutkijat, tutkimusta harjoittavat organisaatiot tai tutkimusta rahoittavat organisaatiot ovat asettaneet ne julkisesti saataville tietovaraston kautta. Tällöin julkaisijan on sallittava tutkimusaineistojen käyttö kaupallisiin tai muihin kuin kaupallisiin tarkoituksiin.

Sääntely koskee sellaisia tutkimusaineistoja, jotka on asetettu lain tarkoittamalla tavalla saataville tietovarastossa, ja sääntele niitä esitysmuotoja ja ehtoja, joita tällaisessa tilanteessa olisi käytettävä. Tutkimusaineistolaki ei velvoita toimijoita asettamaan aineistoja saataville. Ehdotetulla lailla ei myöskään velvoiteta toimijoita anonymisoimaan tai muuten muuntamaan aineistoja ennen julkaisua. Julkaisijan vastuulla on arvioida, millaista aineistoa voidaan asettaa saataville ja millaisia rajoitteita esimerkiksi henkilötietojen suojaaminen asettaa julkaisulle. Erilaisia tutkimus- ja muita palveluja arvioitaessa on huomattava myös, että esimerkiksi tekijänoikeuksin suojattu aineisto ei kuulu lain soveltamisalaan. Valiokunta viittaa myös siihen, mitä edellä on todettu hallituksen esityksessä ehdotetun sääntelyn suhteesta henkilötieto- ja julkisuuslainsäädäntöön. Koulutus, ohjeistus ja neuvonta ovat myös tutkimusaineistolain osalta tarpeellista.

Tutkimusaineistolain soveltamisalaan kuuluvien viranomaisten asiakirjojen osalta ehdotetaan soveltamisalan rajausta siten, että näihin asiakirjoihin sovelletaan vain tutkimusaineistolain maksuttomuutta koskevaa sääntelyä. Muilta osin tutkimusaineistolain soveltamisalaan kuuluvaan viranomaisen asiakirjaan sovelletaan julkisuuslain ja tiedonhallintalain säännöksiä. Ehdotetulla soveltamisalarajauksella selkiytetään julkisuuslain ja ehdotetun lain välistä suhdetta sekä vältetään päällekkäistä sääntelyä.

Tutkimusaineistolaissa ehdotettu säännös tutkimusaineistojen käytön maksuttomuudesta perustuu avoimen datan direktiivin pakottavaan sääntelyyn.

Valiokunnan mietintö HaVM 10/2021 vp

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Laki julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain muuttamisesta

11 §. Tiedonhallintalautakunnan arviointitehtävä. (Uusi). Lakiehdotuksen 10 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi tiedonhallintalautakunnalle sen olemassa olevaan arviointitehtävään liittyvä uusi arviointikohde. Uusia arviointikohteita ovat tiheästi päivittyvien tietojen saatavuus sekä arvokkaiden tietoaineistojen saatavuus.

Tiedonhallintalautakunnalle säädetty arviointitehtävä on valvonnallinen, jossa selvitetään, noudattavatko valtion virastot ja laitokset sekä kunnat ja kuntayhtymät sekä näissä toimivat viranomaiset tiedonhallintalaissa säädettyjä säännöksiä. Tiedonhallintalautakunnan valvontatehtävä ei ole siis yleinen, joten sen ulkopuolelle rajautuvat muun muassa itsenäiset julkisoikeudelliset laitokset, yliopistot ja ammattikorkeakoulut.

Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että varsinaiset arviointitehtävään liittyvät toimivaltasäännökset säädetään hallituksen esitykseen sisällyttämässä tiedonhallintalain 11 §:ssä. Toimivaltasäännöksiin sisältyy tiedonhallintalautakunnalle oikeus saada selvityksiä ja asiakirjoja maksutta asetettuun määräaikaan mennessä valvontakohteina olevilta viranomaisilta. Mainitussa säännöksessä on lueteltu ne selvitykset ja asiakirjat, joihin tiedonsaantioikeudet ulottuvat salassapitosäännösten estämättä. Valiokunta katsoo, että tiedonsaantioikeuksia koskevaan 11 §:ään on tarpeen tehdä selkeyttävä lisäys tiedonsaannin varmistamiseksi maksutta asetetussa määräajassa. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että tässä yhteydessä lain 11 §:n 2 momenttiin lisätään säännös 24 a ja 24 b §:ssä tarkoitettujen tietojen saatavuuden toteuttamisesta.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Hallintovaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 74/2021 vp sisältyvät 2.—4. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 74/2021 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) 1 §:n 2 momentti,
muutetaan 3 §:n 4 momentti, 10 §:n 1 momentin 1 kohta, 11 §:n 2 momentti ja 19 §:n 2 momentti sekä
lisätään lakiin uusi 24 § ja 24 b § seuraavasti:

3 §

Lain soveltamisala ja sen rajoitukset

Tämän lain 4 lukua sekä 22–24 ja 25–27 §:ää sovelletaan yksityisiin henkilöihin tai yhteisöihin taikka muihin kuin viranomaisena toimiviin julkisoikeudellisiin yhteisöihin siltä osin kuin ne hoitavat julkista hallintotehtävää. Yksityisiin henkilöihin ja yhteisöihin sekä muihin kuin viranomaisena toimiviin julkisoikeudellisiin yhteisöihin sovelletaan lisäksi, mitä 4 ja 28 §:ssä säädetään, niiden käyttäessä julkista valtaa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 4 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla tai kun mainittu laki on säädetty erikseen sovellettavaksi niiden toiminnassa. Edelleen yksityisiin yhteisöihin ja muihin kuin viranomaisena toimiviin julkisoikeudellisiin yhteisöihin sovelletaan, mitä tämän lain 19 §:n 2 momentissa sekä 24 a ja 24 b §:ssä säädetään, niiden käyttäessä julkista valtaa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 4 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla.

10 §

Julkisen hallinnon tiedonhallintalautakunta

Valtiovarainministeriön yhteydessä toimii julkisen hallinnon tiedonhallintalautakunta (*tiedonhallintalautakunta*), jonka tehtävänä on:

1) arvioida valtion virastojen ja laitosten, hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien sekä kuntien ja kuntayhtymien 4 §:n 2 momentin, 5, 19, 22–24, 24 a, 24 b ja 28 §:n sekä 6 luvun säännösten toteuttamista ja noudattamista;

Valiokunnan mietintö HaVM 10/2021 vp

11 § (Uusi)

Tiedonhallintalautakunnan arviointitehtävä

Tiedonhallintalautakunnalla on oikeus saada arviointitehtävän toteuttamiseksi arvioinnin kohteena olevilta viranomaisilta salassapitosäännösten estämättä maksutta arviointitehtävän hoitamiseksi välttämättömät selvitykset sekä tarpeelliset tiedot tiedonhallintamallista, tiedonhallinnan muutosten arvioinnista, 24 a ja 24 b §:ssä tarkoitettujen tietojen saatavuuden toteuttamisesta, 28 §:ssä tarkoitetusta kuvauksesta, käytettävistä asianhallinnan ja palvelujen tiedonhallinnan menettelyistä, asiakirjojen sähköiseen muotoon muuttamista koskevasta teknologiasta, katseluyhteyksien toteutuksesta ja teknisten rajapintojen kuvauksista, teknisten rajapintojen käytöstä ja hallinnoinnista sekä rajapintojen käytön menettelyistä lukuun ottamatta turvallisuusluokiteltavia asiakirjoja. Viranomaisen on toimitettava pyydetty tiedot asetettuun määräaikaan mennessä tiedonhallintalautakunnalle.

5 luku

Tietoaineistojen muodostaminen ja sähköinen luovutustapa

19 §

Tietoaineistojen sähköiseen muotoon muuttaminen ja saatavuus

Ottaen huomioon, mitä tiedonsaannista ja henkilötietojen suojasta erikseen säädetään, viranomaisen on huolehdittava, että tietoaineisto on saatavilla ja hyödynnettävissä yleisesti käytettävässä koneluettavassa muodossa kuvailutietoineen, jos tietoaineisto voidaan saattaa alkuperäisestä muodosta suoraan koneluettavaan muotoon. Tämän lain 24 b §:n 1 momentissa tarkoitettujen arvokkaiden tietoaineistojen on oltava saatavilla koneluettavassa muodossa.

24 a §

Tiheästi päivittyvän tiedon saatavuus

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 §:n 2 momentissa tarkoitetun sähköisessä muodossa olevista tiheästi tai reaaliaikaisesti päivittyvistä julkisista asiakirjoista annettavan tiedon on pyynnöstä oltava saatavilla teknisten rajapintojen avulla heti tiedon keräämisen jälkeen ja tarvittaessa useana kerralla ladattavana tiedostona.

Jos 1 momentin noudattaminen aiheuttaisi viranomaiselle kohtuutonta vaivaa taloudellisista tai teknisistä syistä, tiedon on oltava saatavilla sellaisella aikavälillä tai sellaisin tilapäisin teknisin rajoituksin, jotka eivät tarpeettomasti haittaa sen hyödyntämistä.

Valiokunnan mietintö HaVM 10/2021 vp

24 b §

Arvokkaiden tietoaaineistojen saatavuus

Arvokkailla tietoaaineistoilla tarkoitetaan sellaisia tietoaaineistoja, joiden saatavuutta koskevista menettelyistä säädetään avoimesta datasta ja julkisen sektorin hallussa olevien tietojen uudelleenkäytöstä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2019/1024 14 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuilla täytäntöönpanosäädöksillä niiden taloudellisen tai yhteiskunnallisen merkityksen vuoksi.

Arvokkaiden tietoaaineistojen, joihin tiedon saajalla on erikseen laissa säädetty tiedonsaantioikeus ja oikeus käsitellä näitä tietoja, on pyynnöstä oltava saatavilla teknisten rajapintojen avulla. Tiedon on tarvittaessa oltava saatavilla myös useana kerralla ladattavana tiedostona.

Arvokkaiden tietoaaineistojen luettelosta sekä näiden tietoaaineistojen saatavuudesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella sen mukaan kuin niistä Euroopan unionin lainsäädännössä säädetään tai jollei toisin säädetä muualla lainsäädännössä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 16 ja 34 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 16 §:n 2 momentti ja 34 §:n 1 momentin 5 kohta, sellaisina kuin ne ovat, 16 §:n 2 momentti laissa 385/2007 ja 34 §:n 1 momentin 5 kohta laissa 495/2005, ja

lisätään 34 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 495/2005, uusi 6 kohta seuraavasti:

16 §

Asiakirjan antamistavat

Viranomaisen ratkaisusta automaattisen tietojenkäsittelyn avulla ylläpidetyn rekisterin julkisista tiedoista on oikeus saada kopio teknisenä tallenteena tai muutoin sähköisessä muodossa, jollei erityisistä syistä muuta johdu. Samoin sähköisessä muodossa olevista tiheästi tai reaaliai-

Valiokunnan mietintö HaVM 10/2021 vp

kaisesti päivittyvistä julkisista asiakirjoista on oikeus saada kopio sähköisessä muodossa, jos tieto on sisällöltään nopeasti muuttuvaa tai vanhenevaa, eikä se sisälly viranomaisen henkilörekisteriin tai muuhun sellaiseen asiakirjaan, josta tieto voidaan luovuttaa vain tietyin edellytyksin. Tietojen antaminen sähköisessä muodossa tai teknisenä tallenteena muusta julkisesta asiakirjasta on viranomaisen harkinnassa, jollei toisin säädetä. Videotallenteesta tai muusta vastaavasta tallenteesta, jolla on viranomaisen kuvaama kuulustelu tai muu tapahtuma, jossa henkilöä kuullaan, saa kuitenkin antaa kopion vain, jos tallenteesta kuultava henkilö siihen suostuu tai jos tallenteen sisältö huomioon ottaen on ilmeistä, ettei kopion antaminen johda hänen yksityisyyden suojansa loukkaamiseen.

— — — — —

34 §

Maksut

Asiakirjan antamisesta 9 ja 11 §:n nojalla ei peritä maksua, kun:

— — — — —

5) pyydetyn asiakirjan antaminen kuuluu viranomaisen neuvonta-, kuulemis- tai tiedotusvelvoitteen piiriin;

6) kysymys on julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain 24 b §:n 1 momentissa tarkoitusta arvokkaasta tietoineistosta.

— — — — —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

eräitä yleishyödyllisiä palveluita tuottavien yritysten tiedon uudelleenkäytöstä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan julkisyhteisöjen määräysvallassa oleviin yrityksiin, jotka toimivat

Valiokunnan mietintö HaVM 10/2021 vp

1) vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1398/2016) 6–9 §:ssä määritellyillä toimialoilta;

2) julkisen liikenteen harjoittajina rautateiden ja maanteiden julkisista henkilöliikennepalveluista sekä neuvoston asetusten (ETY) N:o 1191/69 ja (ETY) N:o 1107/70 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1370/2007 2 artiklan mukaisesti;

3) julkisen palvelun velvoitteita täyttävinä lentoliikenteen harjoittajina lentoliikenteen harjoittamisen yhteisistä säännöistä yhteisössä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1008/2008 16 artiklan mukaisesti; tai

4) julkisen palvelun velvoitteita täyttävinä yhteisön laivanvarustajina palvelujen tarjoamisen vapauden periaatteen soveltamisesta meriliikenteeseen jäsenvaltioissa (meriliikenteen kabotaa-si) annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 3577/92 4 artiklan mukaisesti.

Yrityksen katsotaan olevan julkisyhteisön määräysvallassa, kun julkisyhteisöllä yksin tai yhdessä muiden julkisyhteisöjen kanssa on yrityksessä kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 5 §:ssä tai 6 §:n 2 momentissa tarkoitettu määräysvalta tai kun julkisyhteisöt voivat käyttää suoraan tai välillisesti määräysvaltaa omistuksen, rahoitukseen osallistumisen tai yritykseen sovellettavien sääntöjen perusteella.

2 §

Asiakirjat

Tätä lakia sovelletaan sellaisiin 1 §:ssä tarkoitettujen yritysten asiakirjoihin, joiden tuottaminen on osa sellaista 1 §:n 1 momentissa tarkoitettulla toimialalla tarjottavaa palvelua, jota viranomaisena pitää yleishyödyllisenä ja jolle sen vuoksi on asetettu erityisiä julkisen palvelun velvoitteita lailla, asetuksella tai muulla yritystä sitovalla tavalla.

Tätä lakia ei sovelleta:

1) asiakirjoihin, jotka liittyvät välittömästi sellaiseen toimintoon, joka on vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1398/2016) 10 §:ssä tarkoitettulla tavalla vahvistettu suoraan avoimeksi kilpailulle markkinoilla, joille pääsyä ei ole rajoitettu;

2) asiakirjoihin, jotka ovat viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuja viranomaisen asiakirjoja;

3) asiakirjoihin, joihin kohdistuu kolmansien osapuolten teollis- tai tekijänoikeuksia;

4) asiakirjoihin, joiden saatavuutta on rajoitettu muussa laissa liikesalaisuuksien, valtion turvallisuuden tai henkilötietojen suojelemiseksi taikka muusta vastaavasta syystä.

Asiakirjalla tarkoitetaan tässä laissa kirjallisen ja kuvallisen esityksen lisäksi sellaista käyttössä vuoksi yhteen kuuluviksi tarkoitetuista merkeistä muodostuvaa tiettyä kohdetta tai asiaa koskevaa viestiä, joka on saatavissa selville vain automaattisen tietojenkäsittelyn tai äänen- ja kuvantoistolaitteiden taikka muiden apuvälineiden avulla.

Valiokunnan mietintö HaVM 10/2021 vp

3 §

Asiakirjan uudelleenkäyttö

Yrityksen, joka sallii hallussaan olevan asiakirjan käytön kaupallisiin tai muihin kuin kaupallisiin tarkoituksiin tai jonka on sallittava hallussaan olevan asiakirjan tällainen käyttö lainsäädännön, kansainvälisten sopimusten, viranomaisen määräyksen tai muun sitä velvoittavan syyn nojalla, on noudatettava tämän lain säännöksiä asiakirjan käytön ehdoista ja asiakirjan saatavuudesta.

4 §

Asiakirjan antamistavat

Asiakirjojen on oltava saatavilla kaikissa jo olemassa olevissa tiedostomuodoissa ja kaikkina jo olemassa olevina kielitoisintoina. Asiakirjojen on lisäksi oltava saatavilla sähköisessä ja yleisesti käytettävässä koneluettavassa muodossa kuvailutietoineen, jos tämä on tarkoituksenmukaista ja mahdollista ilman kohtuutonta vaivaa.

5 §

Arvokkaiden tietoaaineisojen saatavuus

Arvokkailla tietoaaineistoilla tarkoitetaan sellaisia tietoaaineistoja, joiden saatavuutta koskevista menettelyistä säädetään avoimesta datasta ja julkisen sektorin hallussa olevien tietojen uudelleenkäytöstä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2019/1024 14 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuilla täytäntöönpanosäädöksillä niiden taloudellisen tai yhteiskunnallisen merkityksen vuoksi.

Arvokkaiden tietoaaineistojen on pyynnöstä oltava saatavilla koneluettavassa muodossa, teknisten rajapintojen avulla. Jos se on tarpeellista, näiden tietojen on oltava saatavilla myös useana kerralla ladattavana tiedostona.

Arvokkaista tietoaaineistoista ja niiden saatavuudesta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella sen mukaan kuin niistä Euroopan unionin lainsäädännössä säädetään tai jollei toisin säädetä muualla lainsäädännössä.

6 §

Tiheästi päivittyvän tiedon saatavuus

Tiedon on pyynnöstä oltava saatavilla teknisten rajapintojen avulla, heti tiedon keräämisen jälkeen ja tarvittaessa useana kerralla ladattavana tiedostona, jos:

- 1) tieto päivittyy tiheästi tai reaaliaikaisesti; ja
- 2) tieto on sisällöltään nopeasti muuttuvaa tai vanhenevaa.

Jos 1 momentin noudattaminen aiheuttaisi yritykselle kohtuutonta vaivaa taloudellisista tai teknisistä syistä, tiedon on oltava saatavilla sellaisella aikavälillä tai sellaisin tilapäisin teknisin rajoituksin, jotka eivät tarpeettomasti haittaa sen hyödyntämistä.

Valiokunnan mietintö HaVM 10/2021 vp

7 §

Maksut

Yrityksen on määriteltävä asiakirjojen antamisesta tai saatavilla olemisesta mahdollisesti perittävät maksut niin, että niistä muodostuvat tulot eivät tilikauden aikana ylitä asiakirjojen keräämisestä, tuottamisesta, jäljentämisestä, jakelusta ja tietojen varastoinnista aiheutuneiden kustannusten kokonaismäärää lisättynä kohtuullisella tuotolla. Kohtuullinen tuotto määritellään prosenttiosuutena aiheutuneista kustannuksista ja se saa olla korkeintaan Euroopan keskuspankin perusrahoitusoperaatioiden kiinteän koron määrä lisättynä viidellä prosenttiyksiköllä.

Jos asiakirjan antaminen tai saatavilla oleminen edellyttää asiakirjassa olevien liikesalaisuuksien suojaamista tai asiakirjan käsittelyä siten, että se ei sisällä luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus) 4 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja henkilötietoja, yritys voi lisätä 1 momentissa tarkoitettuihin kustannuksiin näistä toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset.

Edellä 5 §:ssä tarkoitettujen arvokkaiden tietoaineistojen on oltava saatavilla maksutta.

Yrityksen on etukäteen julkistettava asiakirjojen antamisesta ja saatavilla olemisesta perittävien maksujen tosiasialliset määrät sekä perusteet yleisessä tietoverkossa, jos tätä ei pidetä ilmeisen tarpeettomana.

8 §

Syrjimättömyys ja tasapuolinen kohtelu

Yrityksen on kohdeltava sen hallussa olevia asiakirjoja käyttäviä toimijoita tasapuolisesti. Yritys saa asettaa asiakirjojen käytölle vain sellaisia ehtoja, jotka ovat objektiivisia, oikeasuhteisia, syrjimättömiä ja yleisen edun mukaisen tavoitteen nojalla perusteltuja.

9 §

Yksinoikeusjärjestelyt

Yrityksen ja kolmansien osapuolten väliset sopimukset tai muut järjestelyt eivät saa sisältää asiakirjojen uudelleen käyttöä rajoittavia yksinoikeuksia, ellei tämä ole välttämätöntä yleistä etua koskevan palvelun tarjoamiseksi. Yksinoikeuden myöntämisperustetta on tarkasteltava uudelleen säännöllisesti vähintään joka kolmas vuosi.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen yksinoikeusjärjestelyt on asetettava julkisesti saataville yleiseen tietoverkkoon vähintään kaksi kuukautta ennen niiden voimaantuloa. Näiden sopimusten tai muiden järjestelyjen lopulliset ehdot on asetettava julkisesti saataville yleiseen tietoverkkoon.

Yrityksen on asetettava yleiseen tietoverkkoon saataville sellaiset oikeudelliset tai käytännön järjestelyt, joissa ei myönnetä yksinoikeutta, mutta joiden tarkoituksena on rajoittaa tai joiden voidaan olettaa rajoittavan asiakirjojen saatavuutta uudelleenkäyttöä varten muille kuin järjestelyyn osallistuville osapuolille. Nämä oikeudelliset tai käytännön järjestelyt on asetettava tietoverkkoon saataville vähintään kaksi kuukautta ennen niiden voimaantuloa. Yrityksen on tarkasteltava tällaisten oikeudellisten tai käytännön järjestelyjen vaikutuksia tietojen saatavuuteen

Valiokunnan mietintö HaVM 10/2021 vp

säännöllisesti ja joka tapauksessa joka kolmas vuosi. Tällaisten järjestelyjen lopullisten ehtojen on oltava julkisia ja yrityksen on asetettava ne julkisesti saataville tietoverkossa.

10 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

11 §

Siirtymäsäännökset

Sellaisten yksinoikeusjärjestelyjen voimassaolo, jotka ovat voimassa tämän lain tullessa voimaan ja joihin ei voida soveltaa 9 §:n 1 momentissa säädettyä poikkeusta, päättyy sopimuksen päättyessä ja joka tapauksessa viimeistään 17 päivänä heinäkuuta 2049.

4.

Laki

julkisin varoin tuotettujen tutkimusaineistojen uudelleenkäytöstä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan tutkimusaineistoon, joka on julkisesti rahoitettua ja jonka tutkijat, tutkimusta harjoittavat organisaatiot tai tutkimusta rahoittavat organisaatiot ovat asettaneet julkisesti saataville tietovaraston kautta.

Tätä lakia ei sovelleta asiakirjoihin, joihin kohdistuu kolmansien osapuolten teollis- tai tekijänoikeuksia tai jotka ovat muiden kulttuurilaitosten kuin kirjastojen, korkeakoulujen kirjastot mukaan lukien, museoiden tai arkistojen hallussa.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin viranomaisen asiakirjoihin sovelletaan mitä mainitussa laissa ja julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetussa laissa (906/2019) säädetään, kuitenkin niin, että tutkimusaineiston maksutuuteen sovelletaan, mitä tämän lain 3 §:n 2 momentissa säädetään.

Valiokunnan mietintö HaVM 10/2021 vp

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *tutkimusaineistolla* digitaalisessa muodossa olevia asiakirjoja, jotka eivät ole tieteellisiä julkaisuja mutta jotka on koottu tai tuotettu tieteellisten tutkimustoimien yhteydessä ja joita käytetään näyttönä tutkimusprosessissa tai joita pidetään tutkimusyhteisössä yleisesti tarpeellisina tutkimustulosten validoimiseksi;

2) *asiakirjalla* kirjallisen ja kuvallisen esityksen lisäksi sellaista käyttönsä vuoksi yhteen kuuluviksi tarkoitettua merkeistä muodostuvaa tiettyä kohdetta tai asiaa koskevaa viestiä, joka on saatavissa selville vain automaattisen tietojenkäsittelyn tai äänen- ja kuvantoistolaitteiden taikka muiden apuvälineiden avulla;

3) *tutkimusaineiston julkaisijalla* tutkijaa, tutkimusta harjoittavaa organisaatiota tai tutkimusta rahoittavaa organisaatiota, joka on asettanut tutkimusaineiston julkisesti saataville.

3 §

Tutkimusaineistojen uudelleenkäyttö

Tutkimusaineiston julkaisijan on sallittava tutkimusaineistojen käyttö kaupallisiin tai muihin kuin kaupallisiin tarkoituksiin.

Tutkimusaineistojen käytön on oltava maksutonta.

4 §

Tutkimusaineistojen esitysmuodot

Tutkimusaineiston julkaisijan on asetettava tutkimusaineisto saataville kaikissa jo olemassa olevissa tiedostomuodoissa ja kaikkina jo olemassa olevina kielitoisintoina. Tutkimusaineisto on lisäksi asetettava saataville sähköisessä ja yleisesti käytettävässä koneluettavassa muodossa kuvailutietoineen, jos tämä on tarkoituksenmukaista ja mahdollista ilman kohtuutonta vaivaa.

5 §

Syrjimättömyys ja tasapuolinen kohtelu

Tutkimusaineiston julkaisijan on kohdeltava tutkimusaineistoja käyttäviä toimijoita tasapuolisesti. Tutkimusaineistojen käytön ehtojen tulee olla objektiivisia, oikeasuhteisia, syrjimättömiä ja yleisen edun mukaisen tavoitteen nojalla perusteltuja.

Valiokunnan mietintö HaVM 10/2021 vp

6 §

Yksinoikeusjärjestelyjen kieltö

Tutkimusaineiston julkaisijan ja kolmansien osapuolten väliset tutkimusaineistoa koskevat sopimukset tai muut järjestelyt eivät saa sisältää tutkimusaineiston uudelleenkäyttöä rajoittavia yksinoikeuksia, ellei tämä ole välttämätöntä yleistä etua koskevan palvelun tarjoamiseksi. Yksinoikeuden myöntämisperustetta on tarkasteltava uudelleen säännöllisesti vähintään joka kolmas vuosi.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut yksinoikeusjärjestelyt on asetettava julkisesti saataville yleiseen tietoverkkoon vähintään kaksi kuukautta ennen niiden voimaantuloa. Näiden sopimusten tai muiden järjestelyjen lopulliset ehdot on asetettava julkisesti saataville yleiseen tietoverkkoon.

Tutkimusaineiston julkaisijan on asetettava yleiseen tietoverkkoon saataville sellaiset oikeudelliset tai käytännön järjestelyt, joissa ei myönnetä yksinoikeutta, mutta joiden tarkoituksena on rajoittaa tai joiden voidaan olettaa rajoittavan tutkimusaineiston saatavuutta uudelleenkäyttöä varten muille kuin järjestelyyn osallistuville osapuolille. Nämä oikeudelliset tai käytännön järjestelyt on asetettava tietoverkkoon saataville vähintään kaksi kuukautta ennen niiden voimaantuloa. Tällaisten oikeudellisten tai käytännön järjestelyjen vaikutuksia tietojen saatavuuteen on tarkasteltava säännöllisesti ja joka tapauksessa joka kolmas vuosi. Tällaisten järjestelyjen lopullisten ehtojen on oltava julkisia ja ne on asetettava julkisesti saataville tietoverkossa.

7 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaanpäivänäkuuta 20 .

Valiokunnan mietintö HaVM 10/2021 vp

Helsingissä 17.6.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Riikka Purra ps
varapuheenjohtaja Mari-Leena Talvitie kok
jäsen Tiina Elo vihr
jäsen Eveliina Heinäluoma sd
jäsen Hanna Holopainen vihr
jäsen Hanna Huttunen kesk
jäsen Anna-Kaisa Ikonen kok
jäsen Mikko Kärnä kesk
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Mauri Peltokangas ps
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Matti Semi vas
jäsen Heidi Viljanen sd
jäsen Ben Zyskowitz kok

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne